

Nyugat-Magyarországi Egyetem
Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kar
Német Nemzetiségi Szak

Morvai Edit
egyetemi tanársegéd

Hagyományok, szokások Solymáron egy készülő videoprojekt tükrében

Sopron
2004

Pakó Károlyné
német nemzetiségi óvodapedagógusjelölt

TARTALOMJEGYZÉK

I.	Solymár, egy német nemzetiségi falu.....	3
II.	Szokások, hagyományok januártól decemberig.....	9
	1. Január 1. Újév Napja.....	9
	2. Január 6. Vízkereszt Napja, a Három Királyok ünnepe.....	10
	3. Február 2. Gyertyaszentelő.....	11
	4. Farsang.....	11
	5. Hamvazószerda.....	12
	6. Virágvasárnap.....	13
	7. Nagyhét.....	H
	8. Március 25. Mária szeplőtelen fogantatása.....	14
	9. Április 25. Búzaszentelő Szent Márk napja.....	14
	10. Május 1.....	15
	11. Pünkösd.....	15
	12. Úrnapja.....	15
	13. Május utolsó vasárnapja, Hősök napja.....	17
	14. Június 29-30. Péter Pál napja.....	17
	15. Július 26. Szent Anna napja.....	18
	16. Szeptember 12, Búcsú.....	18
	17. Szüret.....	18
	18. November 1. Mindenszentek.....	19
	19. November 25. Katalin nap.....	20
	20. Advent.....	21
	21. December 24. Karácsony.....	23
	22. December 27. János nap.....	23
	23. Aprószentek.....	24
	24. December 31. Szilveszter.....	24
III.	Jeles napok az emberek életében.....	25
	1. Keresztelő.....	25
	2. Elsőáldozás.....	26
	3. Bérmálás.....	26
	4. Házasságkötés.....	27
	5. Temetés.....	31
IV.	Solymár ma.....	33

I. Solymár, egy német nemzetiségű falu

Solymár egy német nemzetiségű falu, amely egy gyönyörű völgyben fekszik a Budai- és a Pilisi hegyek között, kb. 14 kilométerre Budapesttől.

A falu nagyon régi. Kutatások azt bizonyítják, hogy már a bronzkortól élnek itt emberek. A falu neve korai középkorból származik, a királyt szolgáló solymászokról, akik a közeli kis várban éltek, és vadászattal foglalkoztak. Solymár címere is ezt bizonyítja.

Az első német telepesek 1710-ben jöttek Solymárra. Ők telepítették be a törökök után elnéptelenedett falut. Azóta Solymár egy német nemzetiségű falu. A templomkönyv 1862-ben, egy nagy tűzvészben elégett, ezért nem lehet pontosan tudni, hogy elődeink honnan jöttek. Egyes emberek szerint a Fekete-erdőből származunk, de nem találunk hasonlóságot sem a ruhákban, sem az énekekben. A betelepülők szorgalmasan dolgoztak, így lett a falu mindig nagyobb és gazdagabb. Míg 1720-ban 31 család élt itt, addig az 1784-es összeírás szerint a falu lakossága 829, a családok száma 165 volt, és a faluban 146 ház állt. Az emberek szőlőművelésből, gyümölcsstermesztésből és állattenyésztésből éltek. A solymári cseresznye nagyon híres volt. A parasztokon kívül iparosok is betelepültek. Ezért volt Solymár önellátó. A felesleget Budapesten adták el.

Az ófalu a Mátyás-domb környékén helyezkedett el. A templomot 1780-as években Majtényi Károly földesúr építtette a pestisjárvány emlékére az akkor még erdős lakatlan helyre. A falu csak később, fokozatosan terjeszkedett a templom köré, így kialakítva az új faluközpontot. A falu szíve a Templom tér, ahol a katolikus templom áll, ami mindig is dísz volt és ma is dísz a falunak. A templom köré épült az iskola, a boltok, a kultúrház, a plébánia. Itt lakott az orvos, a jegyző, a tanító.

A házakat általában vályogból építették. A vályogot mindenki maga

készítette úgy, hogy az agyagot vízzel keverve, pelyva hozzáadásával, lábbal taposva gyúrták össze. Téglafornába tették, és napon szárították. Az agyagot a faluban lévő agyaggödörből bá-nyászták. A házakat általában az utcára

merőlegesen szoba-konyha-szoba

elrendezésben építették. A hátsó szoba után következett a padlásfeljáró, az istálló, a kocsiszín. Az istálló és a kocsiszín feletti padláson tárolták az állatok részére a szénát. A házak alacsonyak, kisablakúak voltak, szalmafedéssel. A szalmát fokozatosan váltotta fel a cserép. Az 1862-es nagy tűzvész után csak cseréppel fedték a házakat.

Az első szoba volt a tisztaszoba, amiben nem laktak, csak akkor használták, ha beteg volt a háznál, vagy a halottakat ravatalozták ott fel. A falakat vallási képek és családi fotók díszítették, a bútort pad, asztal, ágyak, szekrények, a padlózat föld, később hajópadló volt.

A család a konyhában élt, itt volt a főzés, az étkezés. Az étkezési szokásokat a takarékoság, az egyszerűség jellemezte. Ételeiket szinte kizárólag a saját maguk által termelt nyersanyagokból készítették. A legfontosabb alapanyag volt: a liszt, a bab, a káposzta és a burgonya. Általában olcsón elkészíthető, laktató ételeket fogyasztottak. Étrendjükben hangsúlyos szerepet a tészta ételek tölthetnek be: metélt, galuska, gombóc. A leves egy nap sem hiányozhatott az étrendből, húst viszont, keveset fogyasztottak. Az ünnepi étkezést tartalmasabb ételek jellemezték. A hús és a sütemény nem hiányozhatott az ünnepi asztalról. A heti étrendet íratlan törvények szabályozták, amit az emberek igyekeztek betartani:

hétfő: tészta nap

kedd: káposzta

szerda: krumplis nap

csütörtök: főzelék-nap

péntek: bableves tésztaival

szombat: krumplis nap

vasárnap: ünnepi menü

Ahol sok volt a gyerek, a konyhában is aludtak az ún. Schubett-ben. amit este a szekrény aljából kihúztak, és reggel visszatoltak. A konyha bútorzata a konyhaszekrény, asztalok, padok, hokedli volt. A hokedlit felfordítva járókának használták. A konyha padlója először földpadló, később égetett téglaváltó volt.

A legtöbb háznál volt egy különálló ún. nyári konyha, ahova fűtési szezon után kiköltöztek. Itt voltak a befőzések, és télen a disznóvágásokat tartották itt. Mivel sok volt a szőlő, illetve a bor, minden házhoz pince is tartozott. Minden utcában volt kút, sőt, a nagygazdáknak saját kútjuk volt. Minden háznál volt kemence, ahol kenyeret sütöttek, és a füstölést is itt végezték. A házak meszelték voltak, amit évente kétszer, húsvét és búcsú előtt kellett elvégezni.

Az udvar négy részből állt: előudvar, hátsóudvar, taposóhely és kert. Az előudvarban volt a kút egy nagy vályúval, ami az állatok itatására készült. Itt volt a konyhakert és a ház előtt egy kis virágoskert. Minden virágoskertben rozmaring pompázott.

A rozmaring a németek virága, amely minden virágoskertben megtalálható volt. Öreg és fiatal nagy becsben tartotta, rozmaring nélkül nem lehetett elképzelni az ünnepeket. A németek életét a rozmaring elkísérte a bölcsőtől a sírig. Ezért a rozmaring németek számára nemzeti virág.

A hátsó udvarban volt a szemétdomb, az istállók és a baromfi ól. A taposóhelyen álltak a szalma, a lóhere, és a szénaboglyák. A házak között díszlő gyümölcsöskertek húzódtak.

A második világháborúig minden lakos a solymári népviseletet hordta. A népviseletet, amit még német földről hoztak magukkal hosszú évekig szeretettel gondozták. A viselet szép és mégis egyszerű, tiszta és tartós volt. Általában a hozzá való anyagot is maguk készítették.

A férfiak és a fiúk sötétkék, később fekete posztóból készült ünnepi ruhát: fehér inget, csizmanadrágot, mellényt, kabátot viseltek és bőrből készült csizmát hordtak.

A nők ünnepnapokon sötét szövetből vagy selyemből varrt, ún. blúzont vagy pansult, idősebbek jupelt, bőven ráncolt szoknyát vettek fel, legalább két alsószoknyával, és a szoknya elé fekete mángorolt kötényt kötöttek. Fejükön kendőt vagy sopfot viseltek. Bőr vagy bársony félcipőben vagy magas szárú cipőben jártak, gyapjú harisnyával. A fiatal asszonyoknak világos anyagból is volt ruhájuk.

A lányok hajadonfőtt jártak, hajukat copfba kötötték, amit visszahallottak, és a fejükre tűztek. Világos, apró mintás berakott szoknyát, legalább két alsószoknyát, fehér inget, fekete hímzett mellényt és kötényt hordtak.

A kisgyerekek hátulgombolós ruhát, fehér kötényt viseltek magas szárú cipővel.

A ruhák tisztítása, rendben tartása szakértelmet kívánt, mert a mosás, a keményítés, a bevasalás nem volt egyszerű munka.

Solymáron az emberek a bajor dialektust beszélték, amit a régi énekek éneklésénél jól hallunk. A solymári dialektus az „ua” Mundarthoz tartozik. A gyerekek az óvodában és az iskolában tanultak magyarul.

Az emberek aktív közösségi életet éltek, a falunak volt négy zenekara, egy kórusa, egy színjátszóköre.

A zenekarok a solymári ünnepnapok szerves részei voltak. Nem hiányozhattak az egyházi és az állami ünnepekről, az esküvőkről, a bálokról, a temetésekről sem. Általában a solymári vendéglőkben léptek fel, de ismertek voltak a környék falvaiban is. A vendéglőket a zenekarok egymás között felosztották, így minden zenekarnak megvolt a törzshelye, A zenekarok egy-egy család nevéhez fűződtek, hiszen a zenélés tudománya apáról fiúra szállt. A zenekarok tagjai apák, fiúk, testvérek, unokatestvérek voltak.

(1)

A zeneszámok között mindig felhangzottak a régi, solymári énekek is. A solymáriak szerettek énekelni. Nem volt olyan összejövetel, akár a kocsmákban, akár otthon, ahol ne énekeltek volna. Az énekkar egyházi és állami ünnepeken egyaránt fellépett. Az énekkar segítette a színjátszók munkáját, akik rendszeresen tartottak műkedvelő színi előadásokat. A színdarabok betanítását a tanítók, de volt, amikor a pap végezte. A legjelentősebb színi előadás az 1932-ben megrendezett passió-játék volt, amit tizenegyszer adtak elő és a környező falvakból is érkezett közönség. Az előadások jelmezeinek elkészítésében az egész falu segített. Sokszor függönyöket, asztalterítőket, ágytakarókat is felhasználtak. Az előadásokat általában karácsonykor és húsvétkor szervezték. (2)

Az emberek ragaszkodtak szokásaikhoz, hagyományaikhoz, ünnepeikhez.

A solymári német kisebbségi önkormányzat nagyon fontosnak tartja, hogy a szokásokat, hagyományokat megőrizzük az utókor számára. Ennek érdekében videofelvételeket készít, ahol idős emberek saját életükről, családjukról, falujukról beszélnek. Amikor elkezdtük a felvételek készítését, nem gondoltuk, hogy milyen nagy munka áll előttünk. Pontos tervet készítettünk. Megkerestük azokat az embereket, akik segítségünkre lehettek. Összeírtuk azoknak a névsorát, akikkel a felvételeket el akartuk készíteni. Majd felkerestük őket és időpontokat egyeztettünk velük. Először a legidősebbekkel készítettünk felvételeket, majd a fiatalabbakkal. Így indulhatott meg a munka, melynek során voltak, akik nem értették mit várunk tőlük, voltak akiket nehezebben lehetett szóra bírni. De végül is sikerült bensőséges hangulatot kialakítani és csodálatos órákat töltöttünk társaságukban. Régen elfelejtett történeteket, családi sorsokat ismerhettünk meg. Voltak olyan pillanatok, amikor régi sebek tépődtek fel, de lassan-lassan kirajzolódott gyermekkorunk, fiatalságunk, életünk a német nemzetiségű Soly-

máron. Ezáltal világossá vált számunkra, hogy ősünk életében milyen fontos események voltak, milyen szokásokat tartottak, és ezek a szokások hogy kapcsolódtak egymáshoz. Ezek a felvételek nagyon jól kiegészítik a Solymár története és néprajza című könyvet, és ami nagyon fontos, megőrzik számunkra a solymári dialektust.

Egy nép lelke, kedélye leginkább abban nyilvánul meg, hogy milyen hagyományai vannak, milyen szokásokat tart meg, milyen odaadással ragaszkodik hagyományaihoz, és milyen értékesek számára ezek a szokások, hagyományok. (3)

A német nemzetiséghez tartozó emberek mélyen vallásosak voltak, ami abban is meglátszik, hogy szokásaik, hagyományaik szorosan kapcsolódtak az egyházi ünnepekhez.

II. Szokások, hagyományok januártól decemberig

1. Január 1. Újév Napja

Az újév kezdetét Szilveszter éjfélkor a harangszó jelezte. Ilyenkor az akkor szokásos szilveszteri bálokon vagy otthon családi körben felhangzott a himnusz mellett a solymári újévi ének: „Das Jahr ist vergangen...”

*„Das Jahr ist vergangen,
wie Rauch in dem Wind
Hab nichts Gutes empfangen,
A is Elend und Sünd'.
O Jesus verzeihe und gib uns die Gnad'
Das ich nun bereue all meine Missetet.*

*Ich hab nichts empfunden
Als Elend und Not,
Weil ich nicht treu diene
Dem liebeichen Gott.
Die Bosheit der Menschen ist häufig im Schwung
Nichts-als Gott lästern, mit boshafter Zung'.*

*Erhalt uns 're Felder im folgenden Jahr,
Erteil' uns den Segen im Todesgefahr. Und
sollt' jemand sterben, sei' gnädig am End',
Und las uns erwerben das letzte
Sakramet.”*

Újév reggelen a fiúnép korán reggel útra kelt, hogy a közeli és távoli rokonokat, ismerősöket, barátokat az újévi versekkel köszöntsék:

*Gelobt sei Jesus Christus '
der kleine Keiner bin ich,
ich wünsche kurz und innig
ein glücklich 's Neues Jahr*

*Mein Wunsch ist klein, doch ist er wahr:
Bleibt alle gesund im Neuen Jahr!*

A köszöntésekért a kisebb fiúk aprópénzt kaptak, a nagyobbak egy pohár bort.

Újév napján egyes csoportok harmonikaszó mellett az újévi éneket is elénekelték. Az újév napjának délutánját mindig táncra tartogatták, mert újév napjával vidám időszak kezdődött. Majdnem minden hétvégén bálok voltak a vendéglőkben, hiszen január 6-án megkezdődött a farsangi időszak.

Az emberek úgy tartották, ha újév éjszakája csendes és tiszta, akkor jó évünk lesz. Újév napján nem szabad tyúkot enni, mert az hátrafelé kapar és ez a jövő évi gazdaságot hátráltatja. Ilyenkor sertéshúst kell enni, mert az előre túr és a gazdaságot előre viszi- (4)

A háziasszonyok ezen a napon ragulevest főztek, és malacsültet készítettek párolt káposztával.

2. Január 6. Vízkereszt Napja, a Három Királyok ünnepe

A templomban ezen a napon szentelték meg a vizet, a sót, a krétát, a kenyeret és az almát, amit az emberek mise után hazavittek. A vizet a szenteltvíztartóba tették, amelyben minden nap az esti imádság utáni kereszttetéshez bemártották az ujjukat. Ebédkor a család minden tagja kapott egy darabka szentelt kenyereit és egy almát. A sót az állatok kapták. A krétával pedig felírták a három királyok kezdőbetűjét a bejárati ajtó fölé.

Ezen a napon a három királynak beöltözött fiúk házról házra járva elénekelték a három királyok énekét.

Vízkereszt jelentette a karácsonyi ünnepek végét, ezen a napon vitték ki a karácsonyfát a házakból.

3. Február 2. Gyertyaszentelő

Gyertyaszentelő Boldogasszonyt, a fény ünnepét tartották ezen a napon. A templomban megszentelték a gyertyákat, amelyeket aztán az év ünnepein égettek. Ekkor történt az úgynevezett „Balázs áldás” osztása, amely megvédett a torokbetegségektől.

A népi hagyomány szerint a gyertyaszentelőkor van a tél közepe. Ha ezen a napon rossz idő van, akkor rövid lesz a tél, ha jó idő van, akkor hosszú tél várható. (5)

4. Farsang

A farsangi időszak Vízkerezt napjától Hamvazószerdáig tart. A farsang kicsik és nagyok, öregek és fiatalok számára egyaránt a táncos örömök időszaka volt. Egymást érték a bálók és táncmulatságok: írásos bál, nagypapa bál, batyus bál.

Az írásos bál előtt a fiúk összegyűltek abban a vendéglőben, ahol a bált tartották, és eldöntötték, hogy melyik fiú melyik lányt fogja vinni a bálba. A bálra való felkészülés a lányos házaknál komoly előkészületeket igényelt. A lányok az őket meghívó fiúk részére zsebkendőt hímeztek és hosszú szál rozsmaringot díszítettek.

A nagypapa bál az idősebbek bálja volt. Ekkor mulattak a szülők, nagyszülők.

A batyus bálra batyuba kötött enni és innivalóval érkeztek a bálozók. (6)

A farsangi időszakban minden vendéglős megrendezte a maga bálját, s minden zenekar szerephez jutott.

Farsang hétfőn a házaspárok bálja volt, itt mutatták be az előző évben összeházasodott párokat. Ezen a bálon néhányan maskarát öltöttek, hogy ezzel szórakoztassák a bálozókat.

A gyerekeknek a házaknál szerveztek bálakat, ami a nagyokéhoz hasonlóan szerveződött.

Farsang kedden a „Farsang farka”-ként a legények csoportosan végigjárták a lányos házakat, ahol megvendégelték őket. A mulatság addig tartott, amíg meg nem szólalt a harang, jelezve a farsang végét és a böjt kezdetét. A böjt virágvasárnapig tartott, ez alatt táncmulatságot nem lehetett tartani. (7)

Különösek voltak a báli szokások. A férfinép a vendéglő külön helyiségében ült és italozott. A lányok összekarolva álltak a táncteremben. Az anyukák a fal mentén álltak vagy ültek. Amikor megszólalt a zene, a fiúk bementek a táncterembe és felkérték a lányokat. A bál során illett felkérni minden rokoni, ismerőst, barátot. A táncnak pontos rendje volt, amire mindenkinek vigyáznia kellett. Először balról táncoltak a teremben, azután jobbról. Minden bálon háromszor volt hölgyválasz, amikor a lány is kimutathatta, hogy ki tetszik neki. A bál végéi jelentette, amikor a vendéglős bejött a feleségével táncolni. Ekkor mindenki megértette, hogy záróra, és egy-két ráadás szám után mindenki hazament.

Az emberek úgy tartották, hogyha farsang vasárnap jó az idő, akkor jó szüret lesz. Ha farsang hétfőn esik, akkor sok árpa terem. Farsang hétfőn sokat kell táncolni, mert akkor nagy lesz a kukoricatermés. Ezt hívták kukoricatáncnak. (8)

Farsangkor minden háziasszony farsangi fánkot sütött.

5. Hamvazószerda

A farsang utáni első szerda, amikor az emberek templomba mentek, ahol a pap keresztet rajzolt hamuval a hívők homlokára emlékeztetőül, hogy az ember porból van és porrá lesz. (9)

6. Virágvasárnap

Húsvét előtti vasárnap. E napon szentelték meg a barkákat, amit szalaggal összekötve a gyerekek vittek a templomba. Természetesen ezért a munkáért is aprópénzt kaptak. A szentelt barkát délután az emberek szétosztották a temetőben, az útszéli keresztelnél, a búzaföldeken, az istállókban, és a házakban, hogy az áldást ezekre a helyekre is elvigyék.

Virágvasárnap krádi kropfen-t sütöttek az asszonyok.

7. Nagy hét

Virágvasárnapkal kezdődött.

A nagycsütörtöki nagymisén búcsúztak el a harangok, elnémult az orgona is a gyász jeleként. A harangok helyett kereplővel hívták az embereket a templomba.

Nagypénteken kimentek az emberek a kálváriára, és minden keresztúti állomásnál megálltak, hogy meghallgassák Krisztus szenvedésének és halálának történetét. Rossz idő esetén a templomban tartották a szertartást. A szentsírnál a lányok és az asszonyok örködtek nagyszombat estig úgy, hogy óránként váltották egymást. Nagypéntek az év legszigorúbb böjti napja volt.

Nagyszombat délután megszólaltak a harangok, 6 órakor mindenki a legszebb ünnepi ruhájába öltözve elment a feltámadási körmenetre.

Húsvét:

Húsvét vasárnap Krisztus feltámadásának napja. A reggeli misén felszentelték a húsvéti kalácsot, sonkát, tojást és a bort. A keresztszülők megajándékozták keresztgyerekeiket. A fehér kendőbe kötött ajándék mézes kalács, piros tojás, narancs vagy alma és csokoládé volt. Húsvétól újra engedélyezve volt a tánc, ekkor rendezték a böjt utáni első bálakat.

Az emberek úgy tartották, hogyha húsvét vasárnapján esik, akkor hét egymást követő vasárnapon is esni fog, és nagyon rossz év lesz.

Húsvét hétfő a locsolkodás ideje, a fiúk szódavízzel vagy kútvízzel locsollak meg a lányokat és közben húsvéti versikéket mondogattak (10):

*Es hat gelegt der Osterhas'
Rote Eier in das Gras.
Wir haben geratscht für Christi Grab,
Drum schenk' uns eine Ostergab'.*

Ez a nap volt a határjárás ideje is. Ilyenkor a gazda végigjárta a földeket és megsemlélte az őszi vetéseket. Az 1862 húsvét hétfői a fél falut elpusztító nagy tűzvész emlékére betiltották a húsvét hétfői bálokat, ehelyett a templom körül körmenetet szerveztek. (11)

A húsvéti menü tyúkhúsleves zsemlegombóccal, torma főtt hússal, sonka és tojás, beigli volt. Szokás volt, hogy a sonkát kelt tésztába csavarva a pékhez vitték megsütni.

8. Március 25. Mária szeplőtelen fogantatása

Ezen a napon érkeztek meg az első fecskék. A gyerekek várták a fecskék érkezését, mert úgy mondták, hogy aki fecskét lát, szerencséje lesz. A gyerekek meghemperegtek a földön, és pénzt kerestek a fűben. A nagyszülők gondoskodtak róla, hogy találjanak is pénzt. (12)

Az emberek úgy tartották, hogy ha ezen a napon vágják le az ágakat a gyümölcsfákról, és ezekkel az ágakkal tavasszal beoltják a fákat, akkor azok biztosan megerednek. (13)

9. Április 25. Búzaszentelő Szent Márk napja

A/ emberek ezen a napon énekelve és imádkozva a templomból kivonultak egy határban lévő kereszthez, amely mellett éppen búzatábla volt, és ahol a pap megáldotta a termést. A búzából hazavittek egy marékkal, amit az állatoknak adtak, hogy azok is részesedjenek az áldásból.

10. Május 1.

Május 1-jére virradó éjszaka a fiúk az erdőbe mentek, hogy az előre kiszemelt májusfát kivágták, és szalagokkal feldíszítve törzskocsmájuknál felállítsák. A kocsmáros étellel, itallal bőven megjutalmazta őket munkájukért. A kocsmákon kívül a lányos házaknál is elhelyeztek májusfákat. Persze ezen az éjszakán vidám csínyeket is elkövettek. A házak kapuját kiemelték, fákra vitték fel, vagy a szomszéd kertjében dugták el, még az is előfordult, hogy egy üstöt találtak a kémény tetején. A házigazdák másnap reggel saját tulajdonuk keresésére indulhattak.

11. Pünkösd

A kezdődő nyár ünnepe ez a nap, amikor lezáródik a tavasz. A parasztok már lassan aratáshoz készülődnek. A pünkösd vasárnap a sokasodás és megtermékenyítés erejét adja az egész emberiség javára és üdvére.

12. Úrnapja

Az egyházi év egyik legnagyobb ünnepe az Úrnapja. Ezt az ünnepet különös pompával ünnepelték. Az asszonyok, a férfiak, a gyerekek is igyekeztek segíteni, hogy ez a nap minél ünnepélyesebb legyen. Már néhány nappal az ünnep előtt megkezdték az előkészületeket, különösen abban a négy családban, amelyeknek kiváltsága volt, hogy az oltárokat felállítsa és feldíszítse. (14) A templom díszítése, a virágszőnyeg készítése a hívők feladata volt. Ehhez legalább huszonnégy kis koszorút kellett fenni, kilenc féle

mezei virágból. Az ünnepet megelőző héten már gyűjtötték a virágszirmokat, amit a pincében őriztek, zöld ágakat vágtak az erdőben a körmenet útvonalának szegélyezésére, fűvet vágtak, amivel felszórták az utcákat. (15)

Az úrnapi körmenet a templomból kiindulva a Marcibányi utca - Hősök utca -Mátyás király utca - József utca - Dózsa György utca és a Templom tér útvonalon haladt. Menet közben négy helyen lévő kőkápolna előtt tartottak ájtatosságot.

Úrnapja hajnalán az egész falu talpon volt és besegítettek a díszítési munkákba. A legnagyobb figyelmet a virágszőnyegre fordították, amely mintegy két kilométer hosszú útvonal teljes hosszában terült el. A szőnyeg a legdíszebben, mintegy egy méter szélességben a templom előtt volt, az útvonal többi részén hatvan centiméter szélességet tett ki. A szőnyeg alapját a községi bányából kitermelt fehér, vagy sárga kőporból készítették, amit színes kőporból különféle vallási jelképekkel díszítettek. A szőnyeg mindkét szélét virágszirmokkal szórták fel. Az útvonalat a házak és a kerítések mentén zöld gallyakkal szegélyezték, és apróra vágott friss zöld fűvel borították. Az útvonal mentén valamennyi ablakban kis oltárt helyeztek el szentképekkel, szobrokkal, égő gyertyákkal és virággal. (16)

Az úrnapi körmenet a nagymise után kezdődött, melyhez az emberek a legszebb ruhájukba öltöztek. A menet elején a ministránsok vitték a templomi keresztet, majd az iskola tanulói mentek - a szőnyeg egyik oldalán a fiúk, a másik oldalán a lányok -. Őket követték a felnőtt legények és lányok, majd a Mária lányok. Utánuk következtek a zenekarok. Az egyháztanács tagjai vitték a baldachint, alatta lépkedett a plébános úr az oltári szentséggel. A baldachint a lámpásvivők kísérték. A menetet a község férfijai és asszonyai zárták. A körmenet valamennyi kápolnánál megállt, ahol a zenekarok felváltva játszották az úrnapi énekeket, amit a hívők énekszóval kísérték.

13. Május utolsó vasárnapja, Hősök napja

A falu népe ezen a napon emlékezett meg az I. Világháború hősi halottairól. A hősök tiszteletére 1924-ben emlékművet emeltek. Azóta minden évben ezen a napon emlékeznek rájuk. Az ünnepségen koszorúkat is elhelyeztek. A koszorúzási

menetben minden szervezet részt vett, a menetet a zenekar vezette be, melyet fehér ruhás mirtuszkoszorús lányok követtek, akik a koszorúkat vitték.

14. Június 29-30. Péter Pál napja

Ez a nap az aratás megkezdésének időszaka. Az emberek Máriaremetére mentek zarándokútra a jó termésért könyörögve. (17)

„Péter és Pál megrohasztja a gabona gyökerét” - *mondta egy régi közmondás.*

Az aratás a múlt század végéig sarlóval történt, hogy kevesebb gabona vesszen kárba. Az aratók csoportokban dolgoztak, minden aratóval egy kévekötő nő dolgozott együtt. Az aratás bizony napi 12-14 órás nehéz munkát jelentett.

Az aratás után kezdődött a cséplés, amely szintén nehéz munka volt ember és állat számára egyaránt. A cséplés ugyanúgy kalákában történt.

A cséplés után következett a legizgalmasabb nap a háziasszony számára, *vajon milyen lesz az éves munka eredménye, milyen az új kenyér?* Általában két 5-6 kilós veknit sütöttek egyszerre, ami körülbelül egy hétre volt elegendő.

15. Július 26. Szent Anna napja

Az emberek körmenettel mentek az Anna-kápolnához. Szent Annát, mint a szegények, a munkásasszonyok és a varrónők védőszentjét tisztelték.

16. Szeptember 12. Búcsú

Szűz Máriának, a solymári templom védőszentjének tiszteletére tartották a búcsút. Erre az ünnepre az egész falu készült, az emberek meszelték a házakat, gazdasági épületeket, rendbe rakták az udvarokat. A búcsú területe megtelt különféle sátrakkal, ahol mézeskalácsot, édességet és játékokat árultak. Megjelennek a körhintások, hajóhintások.

Az ünnep a nagymisével kezdődött, délután kimentek a családok a búcsúba búcsúfiát vásárolni. A nagyobb legények és lányok a búcsúbálba mentek, amit a falu összes vendéglőjében megrendeztek. A búcsú hétfőn is folytatódott.

Az ünnepi ebéd tyúkhúsleves zsemlegombóccal, torma főtt hússal, kirántott húsok krumplival, vagy krumpli salátával, beigli. (18)

17. Szüret

A búcsú után elkezdődtek a szüreti előkészületek. A szüret mindig kellemes és örömteli munka volt, az egész család részt vett benne. Mivel mindenkinek volt kisebb-nagyobb szőlője, az emberek a szüretre összefogtak, hogy egy-egy gazda a saját munkáját egy nap alatt be tudja fejezni. A szüret végét a szüreti mulatságon ünnepelték, melynek szokását a németek a magyaroktól vették

át. Itt a fiatalok nem a hagyományos nemzetiségi, hanem a magyar népviseletet öltötték magukra. A mulatságot a kocsmárosok szervezték. A fiatalok maguk közül bírót és bírónét választottak, akiket hintó vitt a szüreti felvonuláson. A felvonulást a zenekar vezette, majd a magyar népviseletbe öltözött fiatalok következtek, utánuk a szüreti koszorúskocsi, amin magyar ruhában öltözött lányok álltak. A következő hintóban üli a bíró és a bíróné, akik a solymári népviselet szerinti vőlegény és menyasszony öltözetet viselték. Őket követte a többi kocsi és a lovas legények. (19)

A felvonulást követte a hajnalig tartó szüreti bál, ahol a fiúk igyekeztek a felaggatott gyümölcskoszorúból gyümölcsöt lopni, és ezzé! a lányokat megkínálni. A koszorúra csőszök vigyáztak, és ha sikerült elkapniuk a „tolvajokat”, a bíró elé vitték, aki pénzbüntetést szabott ki. A bál befejezéseként elárverezték a szüreti koszorút.

A szüret időszakában került sor a kukoricafosztásra is, amit ugyanúgy összefogva végeztek az emberek, mint a szüretet. A kukoricacsöveket a pajtában, vagy az udvaron helyezték el, ahol az emberek körbe ülve eltávolították róluk a héjat, s csak néhány levelet hagytak rajta. Ezeknél a leveleknél fogva a férfiak hosszú copfokat fontak a kukoricacsövekből, amit a padláson, vagy az eresz alatt hagytak száradni. Kukorica-fosztás közben régi énekeket énekeltek, vicceket meséltek. Enni- és innivaló is mindig került, így aztán biztosítva volt a jókedv. Minden délután más-más háznál gyülekeztek a kukoricafosztók, amíg mindenkié el nem készült. (20)

18, November 1. Mindenszentek

A halottakról való megemlékezés napja.

Délután az emberek a temetőben meglátogatták halottaikat, imádkoztak értük és gyertyát gyújtottak a sírjukon. Az egész temetőt gyertyafény ragyogta be. Az esti szentmisét a temetőben tartották. (21)

Az ájtatosság után elmentek a „Szent Vendel” képhez, ahol elénekelték a Vendel énekét:

*Oh Jesu, Mittler der Du thronst
im Himmel heilig und gerecht.
All' dort und auch all' da belohnst
St. Wendelin, Dein treuer Knecht.
Gott laß' Vergebung unserer Sünden
durch Wendelinis Fürsprach finden.
Erhöre Deines Voilk's Gebet
das heut' zu Dir um Gnade flehf!*

Az állatok és a pásztorok védőszentjének megemlékezése után az emberek hazamentek és gyertyát gyújtottak.

Mindenszentek délelőttje a gyerekek örömnépe is egyben, mert a nagymise előtt a keresztszülők a húsvétihoz hasonlóan megajándékozták keresztyerekeiket. Az ajándék a narancson, almán, édességen kívül egy kis kalács, a Heilingstrizl volt.

A rá következő Halottak Napján reggeli szentmisére mentek, és utána ismét felkeresték a temetőt.

19. November 25. Katalin nap

November végének évenként ismétlődő eseménye a Katalin bál. Erre az alkalomra a fiatalok megválasztották maguknak a „községi elöljáróságot”, a bírót, a jegyzőt, a törvénybírót, az esküdteket, és ezek feleségeit.

A Katalin bálra egy báli tabló, az ún. Katalin-kép készült, melyen

a bál helyén és idején kívül feltüntették a megválasztott elöljáróságot. A képet szalagokkal díszítették, és egy menetben vitték a báli vendéglőhöz, ahol az esemény ideje alatt a főhelyen állt. A menet a bíró házából indult.

A vasárnaptól hétfő reggelig tartó bál hétfő délután is folytatódott, és ennek a végén került sor a képen lévő szalagok levételére, amit a fiúk a kalapjukra varrtak. És megkezdődött a zárótánc, ahol az „elöljáróságok” táncoltak a választottjaikkal. A bál végén a szalagokat visszavarrták a Katalin-képre, amit a vendéglősök évekig őriztek. (22)

Az emberek úgy tartották, ha Katalin kopog, karácsony locsog, vagy ha Katalin locsog, karácsony kopog. (23)

20. Advent

Karácsony előtt négy héttel kezdődik. Az év végéhez közeledve a természet nyugovóra tér, és megváltozik a község képe is. A gazdák a földeken lévő munka helyett odahaza a pincékben, a présházakban, a műhelyekben találtak elfoglaltságot maguknak. (24)

Ez az idő volt a disznóvágások időszaka is, ami mindig ünnepszámba ment. A disznóvágást nagy előkészület előzte meg. Meg kellett vásárolni a hozzávalókat és minden szükséges eszközt elő kellett készíteni, mire a disznóvágás reggelén a böllér megérkezett. A disznó levágása és feldarabolása után megkezdődött a feldolgozás. Készültek a hurkák - amit Solymáron zsemlével csináltak -, a kolbászok, disznósajtok, szalonnák, sonkák, olvasztották a zsírt, előkészítették a füstöltnivalót. A böllér irányítása alatt minden családtag részt vett a munká-

ban. Amikor a böllér készen volt, a háziasszony asztalra tette a disznótoros káposztát, amire a barátok, ismerősök, szomszédok is meg voltak hívva. Közben a háziasszony kóstolókat készített, amelyeket a többi rokonnak, ismerősnek, barátoknak vittek. A kóstoló mindig hurkaféléket tartalmazott, mert ezek hosszú ideig nem voltak tárolhatók és rövid időn belül a család nem tudta elfogyasztani. S mivel a megajándékozottak saját disznójukból szintén küldtek kóstolót, mindig friss hurkát ettek. A füstölt dolgokat a kamrában felakasztották, és egész évben fogyasztották. (25)

Az advent a karácsonyra való felkészülés időszaka is. Az emberek minden reggel hajnali misére, a rorátéra mentek.

Szokásban volt advent első vasárnapján egy tányérban lévő tőidbe búzát vetni, amely kikelt, és karácsonyra, mint egy 10-15 cm magasra nőtt. A tányér közepébe egy pohárban olajmécsest tettek, amit karácsonykor meggyújtottak, és az ünnepek alatt a szobában lévő házi oltáron tartottak. A karácsonyi ünnepek után a búzaszálakat levágták és a háziállatok között szétosztották.

December 6. Szent Miklós napja:

A gyerekek örömmel várták, de féltek is tőle. Szent Miklós a jó gyerekeket megajándékozta, a rossz gyerekeknek virgácsot adott. Az ajándék dió, mogyoró, cukorka, alma volt.

Betlehemezés:

8-10 fiú járta a falut, betlehemet hordozva házról házra. A karácsonyi történet elénekléséért aprópénz kaptak. (26)

Szálláskeresők:

Karácsony előtt 9 nappal kezdődött el az a játék, hogy „Szállást keres a szent család”. 9 napon keresztül minden nap egy másik családhoz vitték el a Szent Családot ábrázoló szentképet. Esténként a képet vivők együtt imádkoztak a családdal, miközben a kép mellett két gyertyát gyújtottak. (27)

21. December 24. Karácsony

Angyaljárás:

Délután 3-4 lányból álló csoport beöltözve a kisgyerekes családokat felkeresve előadták a Kisjézus születését, majd karácsonyi énekeket énekeltek. Közben a házigazda behozta a titokban feldíszített karácsonyfái és az ajándékokat. A karácsonyfa borókabokor volt, amit almával, dióval, pattogatott kukoricával díszítettek. Ezután következett az ajándékozás. Majd a háziasszony kezébe vette a szeneslapátot, egy kis parazsat és fenyőágot tett rá. szenteltvízzel meghintette, és a ház minden helységébe bevitte. Még az istállóba és az udvarra is kivitte és a Szentháromság nevében mindent kifüstölt. (28)

Közeledett az éjféli mise ideje. Időben kellett útnak indulni a templomba. Az oltár mindkét oldalán egy nagy karácsonyfa állt, és a templomban jászolban a Szent Család ragyogott. Az éjféli misét mindig a Csendes éj kezdetű énekkel fejezték be.

Az emberek karácsony mindkét napján délelőtt templomba mentek. A misét mindkét napon zenekar kísérte. Délután meglátogatták rokonaikat. A karácsonyi hangulathoz hozzá tartozott a lágy, csendes éjszaka, a szálingó hópehelyek, a ragyogó csillagok és a holdfény, ami mindig megörvendeztette a falusi embereket. (29)

Az emberek úgy tartották, hogy zöld karácsony, fehér Húsvét, vagy karácsonykor lóhere. Húsvétkor hópehely. Karácsonykor sok gyümölcsöt kellett a karácsonyfára akasztani, mert akkor a következő évben a gyümölcsfák is roskadozni fognak a gyümölcsöktől.

Szentestén sült almát és krumplit ettek, s ritkán halat.

A karácsonyi menü tyúkhúsleves zsemlegombóccal, torma főtt hússal, kirántott húsok krumplival, vagy krumplisalátával, beigli volt. (30)

22. December 27. János-nap

A János-nap vígan telt. Ezen a napon szentelték meg a templomban a bort. Amit természetesen végig is kellett kóstolni. (31)

23. Aprószentek

A fiúk korán keltek, mert a karácsonykor kapott virgáccsal végiglátogatták rokonaikat, ismerőseiket, szomszédaikat, végigütogetve őket a „Frisch und gesund!” jókívánságok kíséretében. A gyerekek ez alkalommal is aprópénzt kaptak. (32)

24. December 31. Szilveszter

Az évet Szilveszter napján este 6 órakor a templomban tartott hálaadó istentisztelettel zárták. Ez nem csak köszönet volt az év során Istentől kapott kegyelemért, hanem az egyben az egyházközösség számadása is. Itt jelentették be, hogy az év során hányan születtek, hányan kötöttek házasságot, hány hívőt kísértek utolsó útjára. Az istentisztelet után újévbúesúztató bálakat tartottak, ahol éjfélkor felhangzott a Solymáron jól ismert ének: „Das Jahr ist vergangen!” (33)

Az emberek úgy tartották, hogy szilveszterkor jár az ördög, mert nem akarja, hogy eljőjön az Újév. Ha ezen a napon pénzt tesznek az asztalterítő alá, akkor az egész évben gyarapodni fog. Ha az ember valakinek tartozik, azt legkésőbb az év utolsó napján illik visszaadni, mert ha nem következő évben is állandóan adóssága lesz.

Szilveszterkor savanyú káposztát főztek disznólábbal. Az ehhez szükséges káposztát még a szüret alatt mindenki maga savanyította a kizárólag erre a célra szolgáló fahordóban. A káposztát legyalulták, besózták, majd rétegekbe a hordóba rakva alaposan betaposták, erre a célra készített fadöngölővel. A döngölés addig tartott, amíg a káposzta levét nem eresztett. Akkor letakarták és nehéz kővel lenyomták. (34)

III. Jeles napok az emberek életében

Az emberek életében jeles napok voltak: a keresztelő, az elsőáldozás, a bérmlás, a házasságkötés, és a temetés. Ezekhez is különböző szokások kapcsolódtak.

1. Keresztelő

Örömteli családi ünnep volt, amelyet a keresztszülő rendezett meg, akit a gyermek születése előtt a szülők választottak. A keresztszülői felkérés kölcsönös volt, és valamennyi születendő gyermekre vonatkozott. A keresztelőt a születéstől számítva tíz napon belül meg kellett tartani.

A gyermek megszületése után az apa ünneplőbe öltözve felkereste a keresztszülőket, hogy felkérje őket a keresztelésre. A keresztanyának kötelessége volt, hogy három napig ebédet vigyen az édesanyának. A menü első két nap tyúkhúsleves és krádi kropfe, császárkörtelikor, a harmadik napon borleves és kuglóf volt. A keresztanya ünneplőbe öltözve, batyuba kötve vitte az ebédet. Szokás volt, hogy a keresztmama a kuglófból egy darabot levágott, hogy a gyerek ne legyen irigy. (35)

A keresztelőt a vasárnapi nagymise után tartották, melyen a bábaasszony is részt vett. A keresztelendő gyermeket a szokásos pólyába tették, amit erre a/ alkalomra különlegesen ünnepélyes huzatba húztak bele. A keresztanya a keresztelőre kis fehér ingecskét adott a gyermeknek, melynek nyakkivágása alá piros keresztet hímezett. A keresztmama a gyermek pólyájába kötötte az ajándékot, ami a lányoknál általában fülbevaló, a fiúknál pénz volt.

A keresztelő napján a gyermek anyai nagyszülei ünnepi ebédet adtak, ahova a keresztszülőkön és a bábaasszonyon kívül a közeli rokonokat is meghívták.

Menü tyúkhúsleves zsemlegombóccal, torma főtt hússal, káposztában főlt sertésdagadó, rántott és sült húsok krumpli salátával, rizsfelfújt borsodóval.

A keresztszülők és a szülők családja között életre szóló kötelék alakult ki. A keresztszülők a gyermek életének minden jeles napján részt vettek. (36)

2. Elsőáldozás

Áldozó csütörtökön, Krisztus mennybemenetelének ünnepén járultak elsőáldozáshoz a gyermekek. A lányok fehér népviseleti ruhába voltak öltöztetve, a fejükön mirtuszkoszorú, a kezükben virágcsokorral díszített gyertya volt. Erre az alkalomra a fiúk is fehér ruhát kaptak.

A gyerekek az iskolában gyülekeztek, ahonnan a pap és a tanítók kísérték őket a templomba, ahol az oltár előtt állva közös imádsággal vettek részt a szentmisén és életükben először magukhoz vehették Krisztus testét.

Az elsőáldozás után a plébános fehér asztalnál vendégül látta az elsőáldozókat, ahol tejet és kuglófot szolgáltak fel nekik. (37)

3. Bérmlás

A bérmlásra négy évenként került sor. Ezen a napon a püspök meglátogatta a falut. A bérmlás mindig különleges esemény volt. A püspököt a plébánián köszöntötték, ezután a bérmlókkal együtt harangszó és zenekar kísérté a templomhoz. A püspök útját zöld nyírfaágak díszítették.

Bérmláskor a bérmaszülő jobb kezét a bérmlákozó vállára tette, miközben a püspök kiszolgáltatta a szentséget. A bérmaszülő a keresztmama lánya, vagy fia lehetett. Bérmlási ajándékként a lányok imakönyvet, nyakláncot, vagy gyűrűt kaptak a bérmaszülőktől, a fiúk pedig zsebórát.

A bérmlás után a bérmaszülő ünnepi ebédre hívta bérmagyermekeit.

4. Házasságkötés

Az emberek életében a legnevezetesebb nap az esküvő volt, amelyek megrendezésében az egész rokonság részt vett. Nagy esküvőket tartottak, általában szüret után, vagy a farsangi időszakban. A fiatalok három héttel az esküvő előtt személyesen hívták meg a vendégeket. A keresztszülők voltak a legnagyobb vendégek, a keresztapa volt a násznagy, ő fizette az esketést, és ő vette a legnagyobb ajándékot. Ez általában ét-készlet volt. A főzéshez, sütéshez szükséges anyagokat a többi rokon adta össze. Az esküvő napján a násznép a vőlegény házánál gyülekezett a zenekarral együtt, ahol imádkoztak, és a fiú elbúcsúzott a szüleitől. Az imádkozást a fiú keresztanyja vezette. Ezután a vendégsereg a vőlegénnyel elment a menyasszonyért. A menyasszonyi háznál is hasonlóan zajlott le a búcsúzkodás. Mindkét háznál borral és süteménnyel kínálták a násznépet. Ezután indultak a templomba.

Esküvői ruha:

Mennyasszony:

- világos selyemszoknya és felső rész
- két alsószoknya
- fehér kötény
- fekete cipő
- fehér harisnya
- mirtuszkoszorú

Vőlegény:

- fekete nadrág
- fehér ing
- fekete kabát
- fekete cipő

A templomba menő násznépet az utcán báméskodók hada kísérte. A férfi nép lapátok összeütésével, vagy liszteszacskó elpukkantásával hívta fel magára a figyelmet. A násznép férfi tagjai rozmaringgal díszített üvegekben bort vittek, és ezekkel kínálták meg a durrogatókat. Az esketés után a templom előtt kíváncsi tömeg várta a nászné

pet, akik aprópénzt dobtak a gyereksereg közé. Majd a násznép elkísérte a fiatal párt a házhoz, ahol a lakodalmat tartották. De nem szabadott ugyanazon az úton menni, mint amikor a templomba mentek. A háznál a vőfény a következő verset mondta:

„Gelobt sei Jesus Christus!

*Hier stehen wir im Rosengarten
und tun schon das Aufmachen warten.
Drum möcht ich bitten, was Jesus hat für uns gelitten.
Darum bitte ich Euch um eine kleine Geduld,
weil wir nur alleine sind schuld.
Da klopfe ich nun einmal an,
ich weis, es wird uns aufgeben.*

Ekkor a háziak kinyitották az ajtót, majd folytatódott a vers:

*Nun, die Tür ist schon offen, so können wir hoffen,
das wir mit höhster Freud, das Brautpaar haben begleitet.*

*Jetzt möcht' ich bitten den Hochzeitsvater
und Hochzeitsmutter um ein, oder zwei oder gar drei Tag
eine kieine Unterstützung.
So treten wir nun allé ein-
das brautpaar möge glücklich sein
und jetzt sage ich ganz allein:*

Gelobt sei Jesus Cristus.” (38)

Megkezdődhetett az esküvői lakoma, és utána a multság.

Lakoma: ebéd: húsleves zsemlegombóccal
leveshús tormával
rántott hús, sült hús burgonyasalátával
borsodó rizsfelfújttal sütemény

Étkezés közben szokás volt, hogy a kisebb fiúk ellopták a menyasszony cipőét, amit a keresztapának kellett visszavásárolnia, mert csak így indulhatott el a multság. Ebéd után a vőfény a következőket mondta a vőlegénynek:

*„Lieber Bräutigam!
Ich hätte ein Bitte,
Oh ich die Erlaubnis habe,
Die Braut hervorzubitten, oder nicht.“*

Az igenlő válasz után így folytatta:

*„Liebe Braut!
Hast du gegessen?
Hast du getrunken? Hast du dein Leib abgespeist?
So bitte ich, Steig auf die Bank,
Von der Bank auf den Tisch,
Von dem Tisch über mein ' Hut und grünen Kranz
Und reiche mir die rechte Hand
Auf drei christliche Ehrendanz!“ (39)*

Ezután a keresztapa kikérte a menyasszonyt az első táncra. A menyasszonynak az asztalon át kellett kilépnie. Ezzel megkezdődött az esküvői bál. Este kilenc óra körül a falu legényei szerenádot adtak az ifjú párnak, ahol német és magyar énekeket énekeltek. A szerenádért süteményt és bort kínáltak. Éjfélkor a menyasszonyról a keresztmama levette a mirtuszkoszorút, és feltette a sopfot. Majd kezdetét vette a menyasszonytánc, ahol már nem adtak ajándékot, sem pénzt. Mindenki táncolt a

mennyasszonnyal, először a rokonok, ismerősök, aztán a szülők, végül a vőlegény. Az ifjú pár végül elszökött a lakodalomból, elmentek átöltözni, és csak egy-két óra múlva jöttek vissza. Ekkor következett az éjféλι vacsora: paprikás leves, kuglóf.

Majd folytatódott a tánc hajnalig, amikor a násznép hazakísérte a fiatal párt- Az esküvőt követő napon még egyszer összejöttek a vendégek, hogy a megmaradt ételt, italt elfogyasszák. A süteményből minden barát, ismerős, szomszéd kóstolót kapott. (40)

Rózsakesküvők:

Solymáron különleges szokás volt a rózsakesküvő. A község földesura, gróf Karácsonyi Guidó, Rudolf trónörökösnek Stefánia hercegnővel kötött házasságának emlékére alapítványt hozott létre, mellyel Solymár, Szentiván és Vörösvár községekben megalapította a rózsakesküvő intézményét. Az alapítvány éves kamataiból a három községben felváltva, évente egy-egy arra érdemes fiatal pár házasságkötését és otthonteremtését segítette.

A községi előjáróságnak kellett ajánlatot tenni egy tisztességes előéletű, római katolikus vallású és magyarul beszélő fiatal lányra, akit érdemesnek tartottak a rózsamenyasszony tisztiségre. A vőlegénynek is tiszteletre méltó, minden

gyanú felett álló embernek kellett lennie. Ha több erre érdemes személyt is találtak, akkor sorsolással döntöttek. A kiválasztás a község nyilvánossága előtt történt. (41)

Az első rózsaesküvő Solymáron 1882. május 10-én volt. Az esküvőre az egész község készült, a falut feldíszítették, mindenki ünneplőbe öltözött. Az előkelő vendégek elé lovasbandérium vonult. A díszvendégek sorát a grófi hintó vezette be, melyben a gróf és felesége foglalt helyet, őket követték más előkelőségek hintái. A menetet a templom téren harangzúgás közepette a falu plébánosa fogadta. A földesúr a menyasszonyi házhoz hajtatott, ahol a menyasszony már népviseleti menyasszonyi ruhába öltözötten várta. A menyasszony fején nem a szokásos mirtuszkoszorú volt, hanem a grófné által hozott friss rózsakoszorú. A földesúr és a felesége kísérte az ifjú párt a lakosság ünneplése közepette a templomba, az oltár elé. A mise után az előkelő vendégsereg a lakodalmas házhoz ment, ahol a gróf átadta a nászajándékot.

Az utolsó rózsaesküvő 1912. június 2-án volt. Az első világháború után már nem tartottak rózsalakodalmakat. (42)

5. Temetés

Ha egy családban valaki a halálán volt, a rokonok Összegyűltek a betegszobában, és imádkoztak, amíg a pap el nem jött, hogy feladja az utolsó kenetet a haldoklónak. A haldokló mellett mindig égett gyertya.

Amikor a halál bekövetkezett, egyik rokon elsietett a plébániára és a községházára, hogy bejelentse a halálesetet. Ekkor meghúzták a lélekharangot. Ha a harang meg-szakítás nélkül szólt, gyermek halt meg, ha harangozás közben volt egy kis szünet, akkor nő, ha két szünet volt, akkor férfi halt meg.

A halottakat a háznál az ún. tisztaszobában ravatalozták fel, a halott mellett két napig virrasztottak. Éjfél előtt az asszonyok, akik ezt az időt imádkozással és énekléssel töltötték. Éjfél után a férfiak virrasztottak, de ők inkább beszélgettek.

A gyászolók a temetés napján a halottas háznál gyülekeztek, a halottal szentelt vízzel meghintették és imádkoztak. Amikor a pap megérkezett, a halottat az udvarra

vitték, ahol a beszentelés történt, majd elindult a menet a temetőbe. A temetési menet elején a fejfát vivő fiú ment, aki általában egy szomszéd fiú volt. A fejfát virágkoszorúval díszítették. A fejfa után vitték a zászlókat és a keresztet. A zászlók után a gyászoló férfiak mentek, majd a zenekar, utána a pap és az énekkar következett. Utánuk jöttek a koszorút vivő asszonyok, majd a halottas kocsik - erre a célra szolgáló fekete hintó - utána a hozzátartozók és a rokonok, végül a gyászoló asszonyok. A temetés után mindenki hazament. (43)

Solymáron 1946-ban a fél falut kitelepítették. Azóta sok minden megváltozott, de az eltelt több évszázad ellenére, a politikai változásoktól függetlenül a falu megtartotta német nemzetiségi karakterét.

IV. Solymár ma

A videofelvételek készítése közben kiderült, hogy a szokások egy részét még ma is változatlanul gyakorolják, illetve az utóbbi években ismét felelevenítették. Legnagyobb részük azonban feledésbe merült, vagy csak az idős emberek emlékezetében él.

A faluban a mai napig 15 asszony viseli a nemzetiségi ruhát, sajnos számuk évről évre csökken. A idős emberek beszélik a solymári dialektust, a középkorosztály érti a dialektust, de már kevesen beszélik. A gyerekek az óvodában és az iskolában már csak németül tanulnak. Ahhoz, hogy a solymári dialektus megmaradjon az utókor számára, a videofelvételeken kívül lehetőséget nyújtanak a falukörben a közös beszélgetések, éneklések, ahol az emberek a solymári dialektust gyakorolhatják, és a fiataloknak átadhatják.

A katolikus templomban minden vasárnap német mise van.

A faluban ma is nagy a kulturális élet. A kórusok közül az asszonykórus éneklie a régi solymári dalokat, ezzel ápolja a solymári dialektust. Ezeket az énekeket a kórus első karnagya összegyűjtötte, és ezt a gyűjteményt egy könyvben megjelentették.

A zenének, a táncnak is nagy hagyománya maradt Solymáron. A falunak van gyermek-, ifjúsági-, és felnőtt táncsoportja. A zenekar tagjai a solymári zeneiskolában tanulnak. Az iskola tantervébe be van építve a nemzetiségi táncoktatás.

A német kisebbségi önkormányzat, a falukör, a kultúr csoportok segítenek a hagyományok őrzésében. Például: farsang, húsvét, szüret. Katalin-bál. Új szokások is kialakultak, májusban a falu májusfájának, decemberben a falu karácsonyfájának felállítása. Márton-nap. Nyáron vasárnapi zenét szerveznek a főtéren.

Solymáron se ünnep, se megemlékezés nincs a nemzetiségi kultúr csoportok nélkül. A nemzetiségi hagyományok ápolása már gyermekkortól kezdődik.

A solymári lakosok sokat áldoznak hagyományaik ápolására. 10 évvel ezelőtt elkészült a Solymár-könyv. A kitelepítés 50. évfordulójára emlékművet avattak fel. Néhány éve elkészült a Golgota a Szél-hegyen. Tavaly felújították a katolikus templomot és a helytörténeti múzeumot. A turisták is szívesen látogatják ezeket a nevezetességeket.

A mi feladatunk, hogy minden lehetőséget megragadjunk, hogy hagyományainkat, szokásainkat, dialektusunkat, tárgyi emlékeinket megőrizzük az utókor számára.

Őseink szellemisége, ami ebben a néhány sorban is jól megmutatkozik:

*„ Magyar vagyok,
svábnak születtem.
Sváb nótát dalolt a
dajka felettem.
Svábul tanított
imádkozni anyám,
és szeretni Téged, édes
Magyar Hazám. ”*

belénk íródott és remélhetőleg gyermekeinkben és unokáinkban is tovább öröklődik.